

E # 4 to # 79

14. 15. 16. 17. 18. 19.

23

THEOLOGIA
CHRISTIANA
DOGMATICO-MORALIS,

In duos Tomos, unico comprehensos volumine, contracta:

AUTHORE

P. F. DANIELE CONCINA,
ORD. PRÆDICATORUM.

*Editio secunda Hispana, à pluribus mendis correcta,
et Authoris Vita novissime aucta.*

TOMUS PRIMUS

Præter APPARATUM, octo priores Libros complectens.

*Indicem verò rerum omnium notabilium locupletissimum ad se-
cundi Tomi calcem invenies.*

SUPERIORUM PERMISSU:

MATRITI: Apud Viduam ÆLISÆI SANCHEZ, in Platea,
vulgò, de Santa Catalina de los Donados. Anno
MDCCLXVII.

*Curios Teologia.
facilis*

CONCINA

Compendium

Theologicum

BX1751

C6

1767

c.1

BX1751
C6
1762

THEOLOGIA
CHRISTIANA
DOGMATICO-MORALIS

In duos Tomos, unico comprehensis volumine, contracti

AUTHOR

P. F. DANIELIS CONCINÆ
ORD. PRÆDICATORUM

Edidit secunda impressio, à pluribus mensis correcta
et Authoris Vita novissime aucta

TOMUS PRIMUS

Præter APPARATUM, octo prioris libris completens

Indicem vero verum omnium notabilium locupletissimum ad J.
quodam Tomi calcem invenitur.

SUPERIORUM PERMISSU

MARTI: Apud Viduam ELISÆI SANCHEZ, in Place
vulgo, de Santa Catalina de los Dominos. Anno

MDCCLXVII

DE VITA, ET STUDIIS PATRIS DANIELIS CONCINÆ,
Ordinis Prædicatorum,

COMMENTARIUS HISTORICUS,

AUCTORE LAURENTIO RUBEIO, PRÆBYTERO FOROJULIENSI.

Honoratorum virorum laudes memorentur. M. T. Cicero de Legibus, lib. 11. 14.

LAURENTIUS RUBEUS, ECCLESIAE FOROJULIENSIS
Presbyter: Lectori S.

AM dudum de Danielis Concinae O. P. Popularis mei laudibus dixissem, nisi fama, qua multorum aures pervaserat, Venetos Patres, in quorum sinu eximius vir fato celsit, ejus vitam edituros, animum meum avocasset. Sed quum nihil adhuc protrulerint, qua antea pingui minerva collegi, publici juris facere constitui; atque hunc *Commentarium Historicum*, ceu grati Civis testimonium, & pietatis Concinae honori destinare. In quo quidem elaborando usus sum commentario altero *de vita, & studiis P. Danielis Concinae* inscripto, ab anonymo Auctore, elapso anno, Bononiae evulgato, atque ab Ephemeridum Florentinarum Cl. Auctore etruscis literis reddito. Adjumento mihi quoque fuit *Evangelica*, qua PP. Prædicatorii Ordinis acerbum Concinae funus nuntiatur, ex qua plura exersipsit, plura etiam omisit memorati commentarii Auctori. Quæ ad Concinae familiam, atque in litteris institutionem attingi, à religioso viro O. P. Veneræ B. Jacobi Salomonii Congregationis consecutus sum; cætera vero vel ex ejusdem Concinae elucubrationibus excerpsti, vel à viris gravissimis accepi. Si qua nihilominus minus accurata conscripsi, eos emendaturos spero, qui idem vitæ genus amplexi, eodemque in Stadio educati, plenius quam cæteri & Concinae labores, & merita noverunt. Vale.

VITA P. DANIELIS CONCINÆ, ORDINIS PRÆDICATORUM.

ATER Daniel Concina, celeberrimus ætatis nostræ morum doctriinæ præceptor, honestis Parentibus Petro *Concina*, acerrimi ingenii viro, & Pasqua *Cocconia* non vulgaris honestatis femina, natus est anno Æ. C. M. DCLXXXVIII. sexto idus Octobris *Clanzeti*, qui est Provinciae Foro-Julienfis Pagus, in quo jus dicunt *Savoniani* Patrii Veneri. sexto lapide a *S. Daniele* ejusdem Provinciae illustri Oppido, unde in eo Concina primam lucem vidisse quidam scripsere. Sex filii *omotropoi* ex laudato conjugio orti sunt; quorum natu maximus inter mortales non multos annos exegit: *Daniel*, cujus gesta scribenda suscepimus secundo loco natus est. Huic succedit *Nicolaus*, iustitrali nomine *Leonardus* appellatus, qui anno. 1712. III. Kalend. Octobris Ordinis Prædic. institutum professus, ea opinione doctriinæ, eoque plausu Philosophicas, & Theologicas disciplinas in Ordinis

nis Gymnasii docuit, ut anno 1732. augusto Senatus Veneti edicto Metaphisicæ proficiendæ in Patavino Lycæo admotus sit. Ineunte hoc anno 1763. idibus Januarii vomica pulmonari extinctus est annos natus 69. cui Elogium instruxit Ephemeridum Florentinarum Auctor. In eodem Gymnasio, quo *Nicolaus* doctrinæ præstantia claruit, alter ejusdem germanus frater *Petrus* Theologiae laurea donatus est: hunc sequitur *Jacobus*, qui rei domesticæ curam gerens, familiam, & opibus, & honoribus nobilitavit: *Balthasar* denique natu minimus Fratibus, quos *Conventuales* dicunt, adscriptus ipso ætatis flore decessit, magnus profecto vir evasurus, si ipsi diuturnior lucis usura contigisset.

Sed his nemo clarior, nemo illustrior Daniele fuit, à cuius institutione tradenda Fratrum genealogia paululum nos avocavit. Hic igitur nobile, sublime, ac erectum ingenium fortius Parentum excitavit industriam, ut de puero erudiendo, recteque instituendo cogitarent; quorum proinde voluntate Goritiam concessit, ubi sub eximii Societatis Jesu Præceptoribus prima posuit tyrocinia literarum, eoque conscientia suæ arbitros plures annos habuit. Horum igitur magisterio humanioribus litteris, & moribus mirifice adeo excultus est, ut magnum virum futurum omniparentur. Nam quemadmodum ab exorientis auroræ lumine, atque nitore licet nobis de totius diei serenitate; ita eam ex celeritate arripendi, retinendique ea, quæ à Magistris tradebantur, Parentes, omnesque cives Quorum proinde ne expectationem ille eluderet, qua erat indole virtutis, ut accepta dona felicitas etiam Deo redderet, quum vigesimum ætatis annum attigisset, arctius vitæ genus amplecti, ac sub sanctissimis Patriarchæ Dominici legibus vivere, ac militare statuit. Anno igitur 1707. Dominicane familiæ nomen dedit *Conestiani* in Cœnobio SS. Martini, & Rosæ Venetæ Congregationis B. Jacobi Salomonii. In qua pietatem, ad quam à PP. Societatis præformatus fuerat, singularis probitatis viro instituentæ P. Angelo *Rosa* Lucenti, excoluit, ac ad proficiendæ religionis vota se uberius comparavit; quæ evoluto tyrocinii tempore Sacramento firmavit decimo septimo Kal. Aprilis anni insequentis. Philosophiæ exin gnaviter incubuit P. Sebastianus *Baita* præceptoris usus; Theologiam vero haurit Venetiis in Collegio Sanctissimi Rosarii, præeuntibus P. Dominico *Andriusio* Dionysii *Delfini* Patriarchæ Aquilejensis amicitia, & existimatione claris, ac optimarum Artium in memorato Collegio restaurator, & P. Joanne Alberto *Zanchio*, à quo mense Junii 1716. Philosophiam edocendi munus consecutus est, quam *Forojulii* magna sui nominis fama, & discipulorum utilitate professus est; ubi Theologicas Disciplinas etiam edocuit, quas postea denovo Venetiis solerter omnino, subtiliterque tractavit.

Sed in litterario ludo diu manere non potuit ob paulo infirmiorum oculorum aciem, quam quum in dies debilitari animadverteret, ne ipsa desitutus, inutilis in vinea Domini servus oriretur, concionibus elucubrandis, singulari divinæ providentiæ consilio animum adjuvit, ac assiduâ Sanctorum Patrum lectione, longa sacrarum Scripturarum meditatione, tanta rerum divinarum scientia pectus complevit, ut brevi inter primos haberetur, qui in eodem studii genere totos se collocassent. Omnia in eo aderant, quæ in absoluto, ac perfecto Oratore desiderantur: formæ dignitas, oris decor, orationis elegans copia; quibus doctus benigna præ cæteris illi Patris natura summam addidit canoræ vocis suavitatem; gratissimum in pronuntiando sonum, motum denique corporis cum summo lepore, ac venustate junctum. Quæ corporis, animique dotes clarius etiam emicabant, quod eas cum incredibili motum sanctitate, atque innocentia ita conjungebat, ut non satis constaret utrum ille doctior, an melior vir esset. Quæ si in Oratore desint, omnia que sunt in eo, bona vilescunt. Quum igitur veri, summique Oratoris laude frueretur, verbis exequi vix possumus, quam avide ab illustrioribus Præsulibus expereretur, ut eorum curæ conceditis ovibus apostolicum impertiret eloquium. Quod quidem non persuasibilibus humanæ sapientiæ verbis, adulteratiquæ mollioris eloquentiæ figuris, & modalis enunciabat, sed efficacibus verbis, solidique sententiis proponebat, quæ acres, vibrantelæque in audientium sensus invadebant, irrumperent, penetrarent, in eisque quasi quosdam aculeos relinquerent. Hinc non paucos, qui à recta vivendi ratione deflecterant, salutis viâ feliciter restituit, eoque præcipue quos criminum vincula arcte adeo devinxerant, ut eorum solutio magnæ molis opus crederetur. Quo eorum ora obstrui possent, qui Concina modica, vel nulla Christianorum utilitate è sacro fugestu dixisse evulgarunt. Maximo igitur auditorum profectu verbum Dei enunciavit Neapoli, Florentiæ, Venetiis, Mediolani, Ferrariæ, Bononiæ, Veronæ, Patavii, Cremæ, Brixii, Pisauri, Romæ, aliisque in urbibus. Ubicumque vero verba faceret, simul ac auditum erat eum esse dicturum, templa ita complebantur, & corona multiplex apparebat, ut ampliora sæpe vix fuissecent, imo quoadque habendæ concionis horam coactus fuerit prævenire.

Non

Non ita porro apostolico munere detinebatur, ut viro otii impatientissimo non multum superesset temporis, quod librorum elucubrationibus impenderet. Igitur non voce tantum, sed & scriptis christianam Republicam juvit. Ac primo ea expendere cepit, quæ Agiographi Antverpienses tom. I. Augusti in Comment. ad acta S. Dominici §. 33. & 34. memoriæ falsò consignarunt; ubi Minoritarum causam agentes propugnant D. Dominicum, pauperatam fundis, redditibusque vacuum in capitulo *Starearum* à D. Patriarcha Francisco didicisse. Tum ea ad examen revocavit, quæ P. Raphael de *Pornasio* O. P. in opere *de communi, & proprio Religiosorum* scripsit, quo evincti sæculi sui disciplinam illam fuisse, quam sub Ordinis initium servarunt sanctissimi fere omnes Dominicani Instituti Professores. Quum vero *Pornasio* factus post plures editiones anno 1723. prodidisset sub auspiciis Cardinalis *Ursini*, qui postea *Benedicti XIII.* nomine Petri cathedraliam conscendit, ac vereretur Concina, ne ejus libri editio ireretur in quo præter plura S. Thomæ adversa, cum juvenes, tum senes scandalum pati, errandique occasione fumere poterant, idcirco primo laudatam *Bollandistarum* sententiam; tum *Raphaelis* de *Pornasio* opinionem convellendam assumpsit sequenti libro sub conficto nomine *Caroli Antonii Plantamura*. Commentarii Historico apologeticus in duas dissertationes tributus; quarum altera, anticriticis animadversionibus refellit ea, quæ adversus pauperatam disciplinam à D. Patriarcha Dominico constitutam, intemperantiore cruce scriptis prodiderunt Continuatores *Bollandi*, in commentariis nuper in acta ejusdem Patriarchæ editis; altera eandem disciplinam à laxioribus P. *Raphaelis* de *Pornasio* interpretationis vindicat. 4. Venetiis 1736. apud Stephanum Monti. Ad hujus Commentarii calcem adiecit dissertationem Historicam. De origine disciplinæ regularis primum in Ordinem Præd. per B. Raymundum de Vineis XXIII. Magistrum Generalem ejusdem Ordinis instauratæ. Et Quæstionem Moralem. De Regularibus. Contra nonnullos Theologos, quos definites audiverat, Regulares, qui theatra, & spectacula personati frequentant, nec excommunicationem incurere, nec læthaliter peccare.

Atque hac ratione foras cepit erumpere fervens illud desiderium pro recta Ethicæ pugnandi quo jam pridem tenebatur, quodque datis occasionebus manifestare deinceps nunquam desistit. Lucem aspexerat Parisiis *DiCTIONARIUM CASUUM CONSCIENTIÆ* gallicæ concinnatum à *Joanne Pontasio* juris canonici Doctore notissimo, ac post iteratas Galliarum editiones, tandem Luxemburgi latinitate donatum est. Qua in editione quum nonnulla invenirentur ad gallici regni opiniones, quæ alibi non obtinent, conscripta, occasione inde nactus est Augustianus interpres novam elaborandi versionem, quæ aliis gentibus probaretur: Neque satis se fecisse ratus, si Gallorum placita aliquot expunxisset, plura etiam ita mutavit, & rescidit, ut non tam opus vertisse, quam contraxisse judicatum sit. His duabus latinis editionibus serio expensis, consilium cepit Venetus Bibliopola tertiam cudendi, quæ utriusque defectibus careret, quæque quidquid boni utraque præfert, complecteretur; unde opera, & studio usus est Concina, qui scripsit. — Præfationem ad lectorem, & animadversiones critico-morales in menda Pontasiana cum actuario duorum casuum, qui in hoc Dictionario desiderabantur. — Extant hæc in Veneta Pontasii editione apud Antonium Bortoli 1738. fol.

Post adornatam *Pontasii* editionem, monastica pauperatam causa, quam in *commentario duplici* egerat, retraxit, publici juris facta. — Disciplina apostolico-monastica dissertationibus Theologicis illustrata, & in duas partes tributa, in quarum una de voto pauperatam vitæ communi circumscripserat; in altera de cæteris ejusdem disciplinæ capitibus præcipuis disseruit. Accedunt selecta quædam veterum Theologorum monumenta ad Emin. Card. Albanum, &c. — 4. Venetiis ex Typographia Balleoniana 1739. Concinnatam pauperatam Apologiam duo ex Dominicana familia Theologi P. Pius Thomas Milante, Regiæ Neapolitanæ Universitatis Professor, ac postea Stabiarum Episcopus, & P. Gundisalvus Caratini enervare tentarunt; alter in *judiciis Regularium*; alter in *vita Claustrali*. Hos Concina sane expertus est aciores, quos mitiores habere debuerat. Editis tamen à Concellitis suis operibus respondit libro, cui præfixit titulum. — Defensio Decretorum Concilii Tridentini, & apostolicarum Constitutionum Romanæ Ecclesiæ adversus libros inscriptos: *Vita Claustralis, & Judicia Regularium*. 4. Bononiæ (Venetiis) 1745. ad P. M. Benedictum XIV. Accedunt censura in censuram disciplinæ apostolico-monasticæ, & animadversiones in epistolam exegeticam P. Gundisalvi Caratini. — Adversus Caratinum edidit quoque Epistolam. — Ad Polycarum virum clarissimum, in qua B. Nicolai Justiniani Veneti Monachus à fabulis, vanique commentis aseritur. — Tridentini 1746.

Controversia, quæ de pauperatam monastica agitata fuerat paucis oppugnantibus, brevi extincta est; sed alia exoritur, quæ plures vindices nacta, longo temporis spatio, magna animorum

(VI)

contentione perduravit. In ea enim tempora incidit Auctor noster, quibus sinceræ morum regulæ, ac pleraque Christianæ disciplinæ capita tristem, deformatamque faciem præ se ferebant. Vige-
 gebat enim (sed superis, ipsique Concina gratiæ, jam ad occasum vergit.) Theologia illa, *accommodatitia* nuncupata, quæ divina, & humana jura delinit, temperat, & accommodat humanis appetitionibus, temporis, & personis: leges, & præcepta Dei mollius inflectit, & detorquet ad hominum desideria; ac denique legum, & præceptorum jugum non excutit, sed illud suave efficere, exquisita arte, ac subtilissimis lenociniis studet. Ad hunc morum doctrinæ tradendæ modum sibi jam pridem non ardentem corrigendum, emendandumque nervos omnes, viresque contendit. Atque in primis modis omnibus egit ut jejuniæ Ecclesiastici leges in tuto poneret, servareque. Potestatem fecerat Benedictus XIV. Fidentino Episcopo, ut Quadragesimæ tempore à carnium abstinentia commissum sibi gregem dispenseret. Quam prudentissimus, ac vigilantissimus Præsul ovidibus suis elargitus est ea conditione, ut quicumque Pontificia concessione uti vel-
 lent, jejuniis servare tenerentur. Dura nonnullis, ac non ferenda visa est Præsulis præceptio; ut non defuerint qui eam improbarent. Hæc causam præbuere doctissimo Præposito Placentino Alexandro Mantegatio, ut laudati Antistitis partes defenderet, ejusque agendi rationem ab objec-
 tis vindicaret; edita ann. 1736. dissertatione latina eleganter exarata. Mantegatio responsum fecit Petrus Copellottus Italica *Diatribæ* vulgata. Cui respondit Mantegatio, atque in sententiæ suæ confirmationem *Votum* etiam obtinuit à Cl. Ludovico Antonio Muratorio. Mantegatii Apologia, & Muratorii voto occurrerunt Petrus Copellottus, & Bartholomæus Casalius dissertatione Theo-
 logico-morali-critica. Neque hæc disputatio *Æmilie* finibus conclusa est, sed longius excurrens Genuam quoque pervasit, ubi solide, & erudite Abbas Corbara Mantegatio opinionem faventem propugnavit, & ab objectis P. Benedicti Brignolez tutatus est. Ne igitur tot libris tam antiquum de jejuniis præceptum convelleretur, adversus Copellottum, & Casalium scripsit Concina. — La Quaresima appellante del foto contentioso d'alcuni recenti Casisti al tribunale del buon senso, è della buona fede del Popolo Cristiano, sopra quel suo precetto del digiuno dall' accoppiarsi coll' uso delle carni permesso pel solo novero del cibo quaresimale. — 4. Venezia 1739. presso Simone Occhi. Quod opus doctis viris adeo probatum est, ut trium mensium spatio vix uno Typo-
 grapho exemplar superaverit, qui propterea eodem anno idem prælo subiecit. Sed quæstio quæ extra litem constituta videbatur, ulterius progressa est. Casalii, & Copellotti dissertationem vindicandam sumpsit P. Hercules Montius Mutinensis, edita hujus apologia Luceæ 1740. Quæ etiam Concina arguit, quod sæpe *Probabilissimi* verba faceret, ejus idea, & notione erat destituta. Huic responsum attulit Concina in 3. editione. — Della Quaresima appellante coll' aggiunta d' un' intera dissertazione, in cui si confuta il libro intitolato: — Difesa della Dissertazione Theologico-morale-critica de' Signori Abbate Pietro Copellotti, ed Arciprete Bartolomæo Casali, &c. — 4. Venezia presso Simone Occhi. Lis interim hæc magna contentione agitata, ad Ecclesiæ Uni-
 versæ Pastoris aures tandem accessit, qui ann. 1741. die 30. Maii Encyclicam *Non ambigimus*, vulgavit, Mantegatii, ac Concinae opinioni respondentem. Quum vero ex hac Constitutione nonnulli solas illationes deduci posse contenderent, Pontifex ut horum ineptiis occurreret, aliam editit Constitutionem *In Suprema* eodem anno 22. Augusti. Utramque porro Constitutionem illustravit Concina in libro quem inscripsit: — La disciplina antica, è moderna della Romana Chiesa intorno al sacro Quaresimale digiuno, espressa ne' due Brevi: *Non ambigimus*, & *In Suprema* del regnante Sommo Pontefice Benedetto XIV. illustrata con osservazioni Storiche, Critiche, & Theologiche, dedicata all' Emin. Principe Domenico Pafsionei, &c. 4. Venezia 1742. appresso Simone Occhi. Quum vero Compositellanus Archiepiscopus in decretis 1741. promulgatis hæreret, Pontifex, ut ipsi scrupulos eximeret, *rescriptum* ad ipsum dedit; quod Commentario Theologico Concina excepit, ac vulgavit hoc titulo. — In Rescriptum Benedicti XIV. Pont. Max. ad postulata septem Archiepiscopi Compositellæ jejuniæ legem spectantia, Commentarius Theologicus. 4. Venetiis 1745. apud Simonem Occhi.

Sed Concina oculos, mentemque non effugerat, quod ipsi P. Herculem Montium objecisse diximus; idcirco ut rectam *Probabilissimi* notionem se habere demonstraret, atque ex Auctoris nos Montius Concinae ceu Magistros indicaverat unde *Probabilissimi* ideam haurirer, proficisse nosceretur, universam *Probabilissimi*, & *Rigorissimi* Historiam conscripsit, eamque sub auspiciis Nerei Corsini S. R. E. Card. Reipublicæ litterariæ obtulit hæc Epithraphe insignitam. — Della Storia del Probabilissimo, è Rigorissimo dissertazioni teologiche, morali, critiche: nelle quali si spie-
 gano, è dalle sottigliezze de' moderni Probabilisti si difendono i principi fondamentali della Teologia Cristiana. 4. Tom. II. Atque hæc *epoche* quædam controversiarum est, quæ deinceps adeo

(VII)

ferbuerunt, ut ubique *Probabilissimi*, & *Rigorissimi* nomina infonarent. Perinde enim, ac si Con-
 cina hoc opere classicum cecinisset ad acre bellum conferendum, complures in ipsum insurrex-
 erunt scriptores, inter quos PP. Jacobus Sanvitali, Nicolaus Ghetius, Joannes Antonius Lec-
 chius, Bovius, Richelmus, Gagna, Balla, alique, quorum in Auctorem nostrum adeo exarsit
 invidia, quæ magnam virtutem inflectari solet, ut lucem umbra, ut nihil ferme sit in laudato
 opere, quod non vel tanquam vitiosum irritum conatu tentarint reprehendere, vel ut absurdum
 neglexerint, vel ut inepum irriserint, nullam denique ejus laudem prætermiserint, quam non
 sint conati labefactare, atque convellere; ut merito dicere liceat. — Majoribus prope odiis, quam
 viribus decertasse. — Sed omnis eorum labor in irritum recidit, imo illius splendor illorum clamo-
 ribus exagitatus, quasi vehementibus impulsis flatibus tæda, clarius conspavit. Quare de Con-
 cina dicere possumus, quod de omnigenæ eruditionis viro protulit celeberrimus Bruxerus (in
 elogio Joannis Lamii) divinam scilicet Providentiam tot adversarius Concinae parasse, ac decrevis-
 se ad augendam nominis ejus, & virtutis famam. Nam ipse nunquam sibi, vel bonæ causæ de-
 fuit, nunquam nisi victor ex arena discessit.

Probabilissimi, & *Rigorissimi* Historia vulgata recens Concinae exhibetur occasio qua se putio-
 ris doctrinæ propagatorem, non astro peritum, offenderet. Prælo vulgaverat P. Bentius disserta-
 tionem in *Casus reservados Venetæ Diæceses*, qua propugnat vellicare genas, & mammillas tan-
 gere Monialium esse actus subimpudicos de se veniales, & solum ex pravo affectu, vel ex prava
 intentione mortales. — Vix lucem viderat hæc dissertatio quam religiosi Viri ejus legendæ cogiam
 Concinae fecere, enixe efflagitantes, ut enormiter læsam à Bentio castitatem vindicaret. Quorum
 votis antequam faceret satis, Auctorem monendum duxit, ut propositam opinionem scardali ple-
 nam revocaret. Sed monitus Bentii non parvere aures; quare adversus ejus dissertationem diu pug-
 nare non distulit, ac typpis commisit epistolas. — Theologico-morales ad Illustrissimum Episco-
 pum N. N. adversus librum inscriptum: Dissertatio in Casus reservados Venetæ Diæceses. —
 4. Venetiis apud Simonem Occhi. Post Concinae opusculum, Bentii sententia ad Romanam Se-
 dem delata est, & censura notata, jussuque Auctor palinodiam canere. Quod quum ex Scrip-
 tis nostri Epistolæ evenisse videretur, nonnulli detestanda in vulgus sperare scripta, quibus tanti
 viri famam pretrinxerit, mores, & dogmata peracere omnino, ac inurbane lacerarunt, & ne inju-
 riarum cumulus desideraretur, *famosam* edidit *libellum*, ut eum exilimatione disjicerent, omni-
 que commendatione ingenii, atque virtutis spoliarent. Sed tanti viri honori prospexit Benedictus
 XIV. impio, scelerisque libello proscripto. Eo tamen libello Concina, Socraticæ plane constantiæ
 vir, ne minimum quidem motus est, adeo ut ne iterata damna libelli editio responsum ex-
 torquere ab eo ponerit, contra atque futurum aliqui prænunderant. Igitur ex hac quasi excu-
 sione ad sua castra victor, spoliisque onustus Concina rediens Auctoris, quos adversus *Proba-
 bilissimi* Historiam scripsisse memoravimus, responsum paravit, ac primo typpis consignavit. —
 Osservazioni critiche, è morali in difesa della Storia del Probabilissimo, è del Rigorismo contro il
 Libro intitolato. — Giustificazione di più Personaggi, ed altri Soggetti rigguardevoli in Lucca
 1744. Pesarò 1745. appresso Nicola Gavelli, proposte in questa lettera all' Autore di questa mes-
 selima Dissertazione. Tum editit: — *Èsime* Teologico del libro intitolato: — Saggio de' Supple-
 menti Teologici morali, critici, di cui abbisogna la Storia del Probabilissimo, è Rigorismo, &c. itam-
 pato in Lucca l' anno 1744. dal R. P. Nicolò Ghezzi. Pesarò 1745. appresso Nicola Gavelli.
 Ac denique Lecchio, & Bovio responsum fecit libro, quem scripsit: — Esposizione di quattro
 Paradosi, che sono in voga nel nostro Secolo. Rislessioni sopra i due libri de RR. PP. Lechi, è
 Bovio intitolati. Avvertenze, è Dissertazione, &c. Si premette un succinto ragguaglio de' libri
 Stampati da alcuni Probabilisti in difesa del Probabilissimo, ed altri punti Morali. Coll' addizione
 di alcune brevi Osservazioni sopra l' estratto, che i RR. PP. Trivolziani hanno fatto del libro
 del P. Milante intitolato: *Vindicia Regularium*, &c. All' Em. Quirini. In 4. Lucca 1746. per
 li Fratelli Marescandoli.

Verum quia quotidie fere nova adversariorum erumpebant opuscula; ut si non rationibus,
 saltem librorum copia Concinae causa cecidisse suaderent, hanc Deus quibusdam mentem inje-
 cit, ut Concina ad studia graviora intento veritatis partes ipsi suscipere. Inter hujusmodi Apo-
 logistas clariore habitu sunt P. Vincentius Pattuzzius, P. Vincentius M. Miglioli, P. Dinellius,
 alique sub eminentis nominibus; quæ hæc una de causâ nobis ignota esse dolemus, quod propriis
 appellare non possumus, ut quisque sua laude frueretur; quamquam horum Scriptorum præci-
 pua laus sit, quod veritatem, cui quidam tenebras conabantur offundere, in tuto collocarint.

Dum igitur Concinae Apologiz adversantium ictus fortiter exciperent, ac propullarent, ipse

utiliorem Ecclesie operam prestare perexit. Jam multiplices disputationes extiterant elapsis sæculis circa usuras, rationesque contractus. Hoc eodem sæculo Nicolaus Broderfen in Opere de *Usuris licitis, & illicitis* in disputationem iterum eas conjecit, ac plura docuit à Catholicis Doctoribus improbat. Broderfsianum opus complexus est vir celeberrimus *Scipio Massėjus*, eoque contracto suum confecit librum, quem inscripsit: — Dell' impiego del denaro. — Opus à Maffejo digestum, ac italica lingua exaratum cujusvis status homines legebant, cum propter leporem, & elegantiam, qua præstabat, tum quia nomen præferrebat, per ea tempora partim quidem proprii meriti, partim vero, & potissimum fautorum studiis clarum, unde verendum erat, ne opiniones non satis tutas ebiberent, ac conclusiones ex fecdato fonte non satis certas deducerent. Hoc quidem Neapoli, in cujus Urbis Metropolitanæ Basilica iis diebus Concina Ecclesiasten agebat, compertum est, ubi viri docti ipsi significarunt malum, quod laudatum Maffei opus inferebat, ac eidem in animum induxerunt ut in ipsum styllum acueret. Quam provinciam etsi primo Concina recusaret, cum signa collaturus esset cum viro, cujus eruditionem magni faciebat, cuiusque amicitia plurimum gloriabatur; quo tamen pro veritate amore ferebatur, librum confecit *Carolo Borbonio* Siciliæ Regi nuncupatum, quo diligentissime exposuit quidquid circa usuras Ecclesia præscripsit, & *Maffei*, ejusque Antesignani *Nicolai Broderfsen* objectiones disjecit evulgato opere, cujus titulus: — Esposizione del Dogma, che la Chiesa Romana propone à crederli intorno l' usura colla confutazione del libro intitolato: — Dell' impiego del denaro. — 4. Napoli 1745. per *Pietro Palambo*. Hanc lucubrationem suffragiis suis, & laudibus probarunt tres Neapolitanæ urbis viri doctissimi. *Cælestinus Galianus*, P. Castrensis *Scaja*; & *Joseph Cyrellus* Regiæ Academiæ Professores Clarissimi. Eodem tempore Decretalem scripsit *Benedictus XIV.* ad Patriarchas, Episcopos, Archiepiscopos, & Ordinarios Italiæ. Quæ simul ac prodit, musitate quidam ceperunt, nihil ea definitum, declaratum nihil. Circumferebantur etiam calamo exarata Apologie, in quibus ipsos manifestos errores approbatos esse in decretali Pontificia garriebatur. Gravissimæ defendendæ causæ necessitas Auctori nostro calcarea addidit, ut *Benedicti XIV.* Encyclicam illustraret; ac errores in ea sublatos, & confixos esse palam ostenderet; quod præstitit edito opusculo, hunc præferente titulum. — In Epistolam *Benedicti XIV.* adversus usuram Commentarius (eidem Pontifici consecratus) quo illustratur doctrina Catholica: *Nicolai Broderfsen*, & aliorum errores refelluntur. 4. Romæ ex Typographia Palladis apud *Nicolaum*, & *Marcum Palæarinos*. 1746. Doctrinam à se traditam circa fœnus, uberius exposuit sequenti libro. — Usura contractus trini dissertationibus *Hilario-Theologicis* demonstrata adversus mollioris ethices Casuistas, & *Nicolaum Broderfsen*. . . . Accedunt appendices duæ ad Commentarium Auctoris adversus usuram. — 4. Romæ ex Typographia Palladis. Quo in libro quid Ecclesiæ PP. quidve Scholastici Doctores circa fœnus fenserint, ad examen revocavit; impellente *Em. Quirino*, qui celebre *S. Basilii Magni* dictum, quamlibet usuram excludens, Concina aperuerat.

Justitia à fœnore vindicata, qui jejunii leges Casuistarum libris proculcatas intrepidus Theologus defenderat, easdem denuo vindicare conatus est Evangelicus Orator. Cum enim Romæ et publice suggestu contra jejunii abusus (inter quos immoderatus chocolatis hæsitum adnumeraverat) christiana libertate damnasset, indeque molliores animi veluti injuria affecti per Urbem diffeminasset, Concina imprudenter, nimis rigide docuisse, omnes indiscriminatim peccare mortaliter, qui jejunii die chocolatum degustassent, ut ab hac calumnia se liberaret, atque Evangelicam quam insinuaverat doctrinam confirmaret, altera luce ab eodem suggestu maxima, ut mos erat, populi frequentia, omnes Auditores in testimonium vocat, talia numquam protulisse, ingenio ore fatetur, eadem verba referens quæ priori Concione protulerat. Porro cum ejusmodi sincera protestatio veluti doctrinæ suæ de Chocolatis portione retractatio apud benigniores Theologos, eorumque sequaces audiret, & per omnes Italiæ urbes propagaretur, ne latior de jejunii doctrina abs gravitate viri, & loci majestate, unde proditisse calumniosa fama ferebatur, majores vires acquireret, satius consulum esse duxit Typpis edere librum, cui Titulus: *Memorie Storiche sopra l' uso della Cioccolata in tempo di Digiuno* epusite in una lettera à *Monsignor Illustriss. & Reverendiss. Arcivescovo N. N. Venezia* appresso *Simone Ochi* 1748. = In quo quid in priori, quid in posteriori Concione circa usum chocolaris egregius Orator dixerit, omnibus innotebit.

Sed ingens nimis erat numerus Casuistarum, qui libros morum integritati noxios evulgaverant, quam ut singularis argumenti libro occurrere posset. Quare impellente *Benedicti XIV.* sanioris doctrinæ vindicæ præclarissimo, ut Probabilissimo uno veluti ictu caput detruncaret, universam morum doctrinam pertractavit, & auro, cedroque dignum opus vulgavit hoc titulo — *Theologia Christiana Dogmatico moralis*, Summo *P. Benedicto XIV.* fœliciter regnantî nuncupata, in decem

tomos tributa. Quibus accedit Apparatus duobus tomis comprehensus: Quorum alter præter decreta, & constitutiones Pontificias fidei, morumque rectam tradentes normam, de locis Theologicis, sive de prioris Ethices Christianæ fontibus librum exhibet: Alter vero Conscientia, & Probabilissimi argumenta duobus distinctis libris pertractat. 4. Tom. XII. Romæ (Venetijs) 1749. apud *Simonem Oechi*. — Hanc Theologiam *Christianam* ipsi appellare libuit, ut ab Ethicorum Ethicæ fecerneret. In ea conscribenda methodum adhibuit facilem, ac familiarem, suaque Thefes verbo Dei scripto, traditione, Patribus, Conciliis firmavit, muniri, roboravit; ex iis denique fontibus rationes, & momenta hausit, quos *Melchior Canus* nobili illo, æternoque volumine de *locis Theologicis* complexus est. Quod styllum spectat; jam ipsius animo insiderat opinio, Theologiam Implicatos verborum circuitus, translationes longius quæsitæ, inanes Rhetorum flosculos, tragicos cothurnos, ac denique fucati eloquii lenocinia præ sua dignitate non tam negligere quam aspernari; eo proinde usus est didascalico, valido, quandoque, acri, & vehementi, quem acuit, & temperavit prout argumenti natura postulabat, ut legentium præjudiciis auferendis aptior inveniretur; à qua scribendi ratione non abhorruisse Ecclesiæ Patres, ii norant, qui eorum scripta vel leviter attigerunt. Quot plausibus Christiana Theologia à sanioris doctrinæ Theologis excepta sit, luculentè evincunt repetitæ editiones, brevi temporis intervallo evulgatæ. Mille fere exemplaria per Hispanias diffudit zelo, & doctrina spectatissimus *Henricus Henriquez* Neapolitanus ad *Philippum V.* Apostolicus Nuntius; qui quum Romam accessurus esset, ut purpureo galero donaretur, data Epistola, significavit: se non magis lætari, quod præcipuo Cardinalatus insigni ornandus Romam conveniret; quam quod tunc sibi potestas fieret Concina colloquiis frui, cuius laudibus, & laboribus jam tota Hispania resonabat. Illustriores Italiæ, aliarumque gentium in assidua suarum ovium vigilantia manentes Antistes, Unversitatum Doctores, ac denique viri alii doctissimi memoratum opus laudibus exornarunt, propugnataque in eo sententias exceperunt; ac in publicis Thefis, & disputationibus, imo Concionibus acerrime tutati sunt; ac denique Clericis, qui in Seminariis, & Collegiis aluntur, exposuerunt, commendarunt, sequendumque tradiderunt. Et ut uno verba plura complectamur, tam multos Concinaianum opus habuit sectatores, ut ab Auctore ii non pauci, qui hodie *Concinsia* dicuntur, nomen acceperint; quod nonnisi moratis viris accidisse competum est.

At quia nonnullorum Theologorum placita, ut privatus Theologus, non ut Judex refutaverat, eorumque, prout occasio ferebat, laxas sententias meridiana luce clarius, legentium oculis subiecerat, hinc invidiam illi conflavit, quasi ex eorum cœtu Theologos parta in literario ludo gloria spoliare, ac private constituisset. Ut procul à se calumniam repelleret, testimonium edidit *pro gloria Societate Jesu*, quod cap. xi i i. præfat. Tom. I. Theologiæ Christianæ legitur. Ubi eidem Societati græde instruit Blogium, atque etiam recitat, quæ in primis ingenii sui fecibus prodiderat; ne quicquam in suspitionem veniret, laudatum testimonium — aut tempestatis alicujus evadendæ, periculique declinandi causa, aut assentandi (à quo vitio quam longissime aberat) aut humani favoris, gratique captandæ studio extortum esse — Et post pauca suæ agendi rationis causam sic exponit: — Oppugnavi quidem cum aliorum Ordinum, tum Societatis quorundam Auctorum opiniones, quas falsas reputavi, non ut homines carperem, vellicaremque; sed solum ut perniciosa opinandi methodo convulsa, veritatem pro modulo meo in tuto collocarem, & à cavillationibus assererem. Quamobrem illorum semper quoad fieri potuit, lapsus excusavi: piam eisdem habuisse, sanctamque intentionem prospiciendi humanæ infirmitati, & reddendi viam salutis planiorem testatus sum: Et tandem privatorum hominum aberrationes non esse in communiter ipsam regeferens semper admodum, atque inculcavi. — Verum quæ Concina ingenue falsus est, non id pervicere na ejus Adversarii apud Pontificem non agerent, ut Christiana Theologia toto orbe exularet. Anno igitur 1751. post celebrata generalia Comitia, electus Præfex *P. Ignatius Vicecomes* totius Societatis nomine libellum supplicem supremo Ecclesiæ Hierarchæ obtulit, & ad impetrandum ab ipso Operis proseriptionem, asserere non dubitavit. — Nullum hæcenus librum, ne ab Hæreticis prodidisse Societati infensorem, ac perniciosorem: nullum, qui pluribus imposturis, conviciis, & injuriis debaccationibus feateat, nullam, qui venenum contra Societatem in aliis dispersum plenus in unum colligat — Quo circa ut damni reparationem consequerentur, suppliciter, ac demississime precebat, ut Theologiam Christianam Apostolico mucrone confingeret; sicque beneficia in Societatem collata, Concinaianæ Theologiæ proseriptione cumularer.

Ea prudentia, qua opus erat, exposcentium acta excepit Pontifex, utque rem gravissimam expediret, tres legit Theologos *P. Thomam Seggium* ex piis Operariis, *P. Mancinum* ex Minorum familia, ac *P. Vezzofium Clericum Regularem* Theatinum; quibus Concinaianæ operis ad critice revocandi laborem demandavit: facta ipsis jussione, juramentum etiam religiose firmata, de secreto servando.

Summi nihilominus Regis Sacramentum quod abscondere bonum erat, quo fato necimus, in vulgus emanavit, indeque aniam arripere ad adversarii Concini operis proscritionem arctius argendi; quod eis etiam pro votis celsisset, si Pontifex aliquid detulisset eorum suffragiis, quos in suam sententiam adversarii idem callide, versuteque pertraxerant. Jusit igitur Pontifex, de proscritione ne verbo quidem facto, ut præfati Theologi ea adnotarent quæ aut censura digna deprehenderent, siquidem deprehenderent in Christiana Theologia, aut in religiosorum viros minus reverenter prolata. Vingtenti censores, præter tres memoratos, licet ipsos apices morose, fastidiosèque cribrarint, ne unam quidem aut æquo rigidiorè, aut plus æquo laxiorè offenderunt sententiam; quod iis oþa obstruere tandem deberet, qui eximium opus veluti merum putidumque rigoris inopisime traducunt, idque, quod magis mirandum, vel ii etiam blaterant, qui ne una quidem perfecta pagella, sed quorundam verbis unice abrepti, de stylo, & doctrina temere, imprudenterque pronunciant. Leviora igitur quædam dumtaxat, ac etiam typographicos errores descripserunt laudati censores Opusculo illo, quod pontifici obtulerunt: isque quum adversariorum querelas parum æquas perspiceret, ut pro merito causæ ferretur iudicium, Italica declarationem dictavit, eamque P. Antonino *Bremondio* supremo Præd. Ordinis Præfidi tradidit, ut eandem Concina latinis literis redderet, ac operi præfigeret. Hic tamen, ne Pontificis verbis alium, ac præferebant, sensum tribuisse vulgaretur, ob Ordinis Magistrum obtinuit, ut alteri hanc provinciam demandaret. Quod postea exacte præstitit P. Vincentius Maria Dinellius Cathedralicus Casanatensis. Quam cerè declarationem Conciniæ Theologiæ nec minimum officere, sed levioris tantum mentis homines in suspicionem adducere, probare inane foret; nam rationibus, quæ afferri possent, ipsa adversariorum confessio præferenda videtur. Qui quum eandem italico idiomate edidissent, ut meliorem fortunam nancisceretur, & e contra eos etiam, qui ancipites hærebant, ab eorum castris discessisse, ac veritati lumina aperuisse novissent, mutatis consiliis omnem adhibuerunt operam, ut oblivione periret. Æternum tamen manebit, & manebit profecto ad perenne ingenii Concini candoris, & irreprehensibilis doctrinæ monumentum.

Quæ hucusque notavimus jam omnibus rem compertam faciunt, Concina labores, cunctosque conatus eo spectasse, ut rectam traderet, incorruptamque doctrinam morum, eosque erudiret qui ad excipiendas confessiones delecti, Dei legem, quam de ore eorum Populi requirunt, præ cæteris profundius callere debent: Hinc ut Sacramenti penitentiae dignitatem offenderet, & Sacerdotibus ad tam arduum, sanctumque ministerium obeundum viam pararet, *Commentarium de sacramento penitentiae*, ejusque ministro, qui in Theologia Christiana perlegit, etiam separatim, vulgavit hoc titulo — de Sacramento Penitentiae, *ejusque ministro* Commentarius Dogmatico-moralis — Romæ 1750. Verum quia quorundam peccandi frequentiam ex nimia Sacerdotum absolvendi facilitate exoriri videbat, idcirco ut huic quoque malo occurreret, edidit aliud opusculum, cui titulum prætulit — de Sacramentali absolute impertienda, aut differenda recidivis, & consuetudinariis disputatio Theologica — Romæ 1751. Quo de argumento denuo differuit in opusculo cui titulum indidit — Instruzione de' Confessori, è de i Penitenti per amministrare, è frequentare degnamente il SS. Sacramento della Penitenza — Venezia appresso Simone Occhi 1753. Eiusmodi zeli pro animarum salute datis munimentis, ulteriora, atque ampliora præbere nunquam desistit. Jam pridem secum animo perpenderat Theatralia spectacula spectantium mores sedare, vitiatorumque omnium, ac scelerum esse gymnasia. Quo circa ut hanc perniciem, quantum ipse valebat, eliminaret, opus confecit, cui titulus — de Spectaculis Theatralibus Christiano cuique tum Laico, tum Clerico veritis disputationes duæ. Accedit dissertatio tertia de Presbyteris Personatis — 4. Romæ ex Typographia Apollonia 1752. apud Hæredes Joannis Laurentii Barbiellini. Quod opus inscripsit Andrea Majorali Valentino Archiepiscopo, qui ceu novus Chrysostomus, quem ab Arcadio obtinuisse, ut celebre Theatrum *Majama* dictum destrueretur, narrat Baronius ad A. 399. velis omnibus, ut ajunt, remisque apud Hispaniarum Regem egit, atque contendit, ut Valentinum scenarum Theatrum satis amplum solo æquaretur: ac locus ille, quo antea Christianorum vitis fovendis humani generis hostis utebatur, piis deinde usibus deserviret. Cui Præfati quam grati exiterint Concinae labores, luculentum testimonium est Epistola ad ipsum data Quintodecimo Kal. Januarii A. 1752. cujus aliquot verba hic placet excerpere — Adhuc multo majori gaudio cumularum, præfagientes, quod sicut in hac nostra Civitate, Ferdinando Pilsimo Hispaniarum Rege favente, ac opem ferente, omnibusque adversantium contradictionibus superatis, Theatrum vere superbum evertimus, solumque æquavimus, ac ipsa Theatralia spectacula in perpetuum toto in Valentino Regno de medio tolli curavimus: sic etiam efficacia tuorum hortatum in cæteris Hispaniarum Diocæsisbus idem contingeret; præsertim quum jam antea in Diocæsisbus Hispanensi, Cordubensi, Concheni, & nuperrime in Burgeni, Palentina, Calaguriana, Placentina, & Illerdeni (cujus rei notitiam libenti animo tibi futuram esse

conjicio) Theatralia spectacula omnino expuncta sint, & repulsa — De Theatris lucubrationem edidit Concina, toties memorato Benedicto XIV. suadente; quo etiam Auctore, incredulorum infamiam profligare fategit sequenti opere — della Religione rivelata contro gli Ateisti, Materialisti, Indifferentisti, che negano la verità de' Misteri. Libricinque. 4. Vol. 2. In Venezia appresso Simone Occhi 1754. Alla Maestà di Carlo Emanuele Re di Sardegna.

Concinae de Theatralibus spectaculis opinio haud arrisit Scipioni Maffæo, cujus opera, & studio Veronense Theatrum restauratum fuerat. Igitur ingenium suum in Concina iterum experiri voluit, editoque libro de *Theatri Antichi, è Moderni*, suadere conatus est, Theatra quæ hodiernis diebus frequentantur, utpote veteribus castigiora, Christianorum moribus non officere, ad eaque quemque tuto convenire posse. Celeberrimi antiquitatum scrutatoris doctrinam propulsavit noster Theologus, sui operis edita apologia, cujus Epigraphe — de *Theatri Moderni contrarij alla Professione Christiana libri due* del P. Daniello Concina, in conferma delle sue Dissertazioni — De spectaculis Theatralibus — alla Santità di N. S. Benedetto XIV. — 4. Roma 1755. presso gli Eredi Barbiellini. Disputationem porro ita solide, subtiliterque tractavit, ut controversiam extra disputationis aleam posuisse quorundam opinio fit.

Reliquum est ut de postremis ingenii Auctoris nostri scetibus differamus, quod paucis absolvimus. Nam hoc eodem anno 1755. complexus est tribus libris Cardinalis Thomæ Ferrarii gesta, ut Benedicto XIV. gratificaretur, qui eodem Cardinali præceptore gloriabatur, cujusque sæpius familiariter Concina alloquens non sine laude merito celebraret. Prodiit opusculum hoc titulo — De vita, & rebus gestis P. Thomæ Mariæ Ferrarii Ord. Præd. S. R. E. C. Titul. S. Clementis libri tres. — 4. Romæ 1741. apud Hæredes Joannis Laurentii Barbiellini. Quorundam tamen studis detruncatum profisse, fama non incerta nuntiavit. Scripsit deinde nonnullas Epistolas adversus Carolum Nocetium, qui Theologiam Christianam maculare contendit, ac Concinae fidem elevare in iudicandis, describendisque Casuistarum locis. Has vulgavit cum hoc titulo — Ad R. P. Carolum Nocetium Epistolæ octo de singularibus argumentis, in eisdem libro inscripto — Veritas vindicata — contentis. Accedunt opiniones laxæ quamplurimæ ex variis Casuistis collectæ. Item censura R. P. Eusebii Amori Canonici Lateranensis in Theologiam moralem R. P. C. L. C. Item epistola nona ad eundem P. Carolum Nocetium de nonnullis ejusdem antithesis in epistolam secundam P. M. Dinellii — 4. Venetii 1755. apud Simonem Occhi.

Quæ hæctenus scripta memoravimus, Concina superstitè edita sunt. Post ejus obitum lucem vidit Venetiis 1760. apud Simonem Occhi Theologiæ Christianæ Compendium ab ipso elaboratum; quod post repetitas editiones aliena opera magis contractum hoc anno 1763. typis ejusdem prodit: cui titulus — Manuale Concinae, seu Theologia Christiana Dogmatico-Moralis à P. Daniele Concina O. P. elucubrata, priore contractior. *Opus Confessarii omnibus perutile, Sacerdotibus vero ad excipiendas Confessiones examinandis, nec non Ecclesiasticis Seminariorum Alumnis pernecessarium.* Adjectis ad calcem definitionibus ad examen subeundum necessariis atque opportunis. — Quæ de Danielis Concinae studiis literarum consignavimus monumentis, satis luculenter evincunt, Concina incomparabili adeo præstitisse zelo ad saniorè doctrinam vindicandam, ut nil aliud præ oculis habuisse visus fuerit, quam ut nimis benignæ doctrinæ magistros coereret, eorum sententias à menibus hominum depelleret, lenocinia blanditias palam faceret, corruptosque hominum mores tot Casuistarum libris, charitatis studio incensus ad sanitatem revocaret. Eo spectabant vigilæ, eo firmiones, ac coniones omnes, eo denique tot volumina zelo plane mirabili exarata, & cælesti quadam unctione perfusa, qua vel duriora corda emollit, & quæ carni, & sanguini asperiora sunt, solidè suadet. Pro veritate tuenda ubique firmissime asserta semper stetit infractus; ac stilo modo acti, modo mitiori, modo leporibus asperso, pro ut efficacius veritati asserendæ, & deridendæ falsitati conducere opportunum ducebat, nunquam à proposito recessit oppugnandi evulgatores opinionum moribus non utilium. Nec ejus pectoris constantiam dimovere, fortitudinem animi turbare, vultus, mentique serenitatem minuere potuere minæ, calumniæ, & contumeliæ, qui bus illius nomen obscurare nonnulli tentarunt, cum nec benedictione, nec maledictione moveretur. Ut enim laudes, resque prosperas averfabatur, ita adversos fortunæ casus, ac inimicorum tentamina, atque conatus invictò animo tolerabat. Et quod ejus animi fortitudinem magis demonstrat, vix ea novit, nedum pensavit quibus homines maxime commoveri solent; ac de jure. Quod accidisse eorum est, quum famosis insolenter libellis truculenter sane, ac veluti virum atrociorum criminum reum representare, ac exprimere villiori plebi, irritò conatu contenderunt. Hæc enim ludibria multo ante præviderat, seque ad ea fortiter subeunda comparaverat singularis patientiæ munimento. Hiæ eos pios animi sensus identidem promebat, quorum speciem in

Alloquio ad Christum Jesum (cap. XIV. præf. ad Theologiam Christianam) scriptum reliquit. — In hoc præsertim certamine (ajebat §. XI.) Tu, Christe Jesu, insigne exemplar nobis fuisti. Quæ non sustinuit veritatis asserendæ causa? Quæ non pertulerunt omnes servi tui? *Inimicus vobis factus sum, verum dicens vobis* (ad Galat. IV.) Quid itaque mirum, si in me quoque, missellum homunculum, doctrinæ tuæ asserentem, maledicta, diæteria, scommata, calumnias atrocissimas intorqueant? Quid mirum, si ciere turbas, si commovere procellas, si concitare turbines, & tempestates incredibili versutia satagant mundi homines? Propterea ne verendum mihi, desistendumque ab inceptis? Desiderem tum continuo abs te Duce, & exemplari certandi in hoc agone. Irruant in me turmatim adversarii mei, clamentque *durum esse sermonem meum*, sicut *durum dixerunt sermonem tuum: Durus est hic sermo*: non trepidabo à facie eorum. Quoniam tu Domine Deus dixisti: *Scuto circumdabit te veritas ejus: non timebis à timore nocturno*, &c. — Quam certe fortitudinem animi brevibus lineis expressam ad extremum usque vitæ terminum servavit; hujusque haud obscura præbuit experimenta.

Par constantiæ fuit humilitas, qua despici, & contemni ab omnibus vehementer optabat, & licet sapientiæ, omnisque laude eruditionis eareus processisset, ut magnam Europæ partem doctrinæ suæ admiratione complexerit, nunquam tamen quemquam ludibrio habuit, nec ullum spiritus arrogantis indicium prodidit, sed eandem semper animi demissionem, modestiamque retinens, quam cum Dominicani Institutii vestibus induit, incluta religiosi animi virtute, suspiciendaque moderatione, ipsa sua fama visus est major. Honoribus nunquam animum admovit, nec fulgentioribus quidem, qui per ignem, ut ita dicam, ferrumque peti solent; quod hi perfectum habebant, quibus Concinae agendi ratio cognita erat. Qui proinde uno ore dicebant, plurimos quidem in spe fructus arare, Concina vero omni abjecta spe militare. Amicis laborum præmium exoptantibus, aliis etiam calide, versuteque animum pertentantibus, subiratius respondebat. „Malle se ad abjectissimum vitæ statum detrudi, quam aliqua dignitate, vel eam celestia munere onerari.“ Quod non verbis solum, sed factis quoque testatum voluit. Nam supremam Congregationis suæ Præfecturam à P. Thoma Ripollo totius Ordinis Præf. Generali Magistro oblatam, modeste recusavit.

De ingenii sui lucubrationibus, quas exterorum etiam linguæ nonnullas redditas videbat, ac non semel typographorum præla fatigare, non ita sibi blandiebat, ut alienas respueret; sed christianæ Reipublicæ utilitatem unice spectans, quasi non satis morum doctrinæ cultoribus propriis operibus consulisset, alienis quoque locupletavit: ipsi enim debentur editiones operum Joannis Pontasii, Jacobi Besombes, & Pauli Gabrielis Antoine, aliorumque, quibus, & præfationes, & monita addidisse scimus.

Charitate in proximum maxima affectus erat. Rudibus catholice Religionis arcanis imbuendis plures annos præclaram impendit operam; eosque ita studiose, amanterque diligebat, ut oblato in celeberrimo templo concionum habendarum honore, si ab illo demissione, uti reputabant, ministerio cessaret, maluerit nuncium remittere, quam ab humili charitatis officio desistere. Atque ut doctrinæ suæ fontes in eos etiam qui futuri erant, effunderet, christianam Catechesim exaravit, quæ tamen nondum publici juris facta est.

Summa erat erga Deum pietate, & devotione. Familiaris ipsi sermo erat de ejus implenda voluntate, de fornicandis ejusdem judicis, ac denique de terrenarum rerum contemptu. Quam loquendi rationem, ultimis præcipue vitæ suæ mensibus, ita ardentius insituebat, ut & suos, & externos ad lacrymas compelleret. Quod quidem evenit, ubi post expertas Lucenæ aquas, ut dicemus, Florentiæ aliquandiu commoratus, cum præter alios viros generis nobilitate, & honoribus claros, ad eum invensum Principes *Corsini* advenissent, tanta animi vi, tantaque facultia de præsentium rerum caducitate, deque futurorum honorum præstantia differuit, ut ipse lacrymaretur, ab eisque etiam lacrymas eliceret, qui disserentem audiebant; ut nobis humanissime significavit doctrina, & eruditione celeberrimus Petrus Franciscus *Fogginius*, qui hæc non audita, sed cognita prædicavit.

Post sacrum quotidie incredibili religione peractum, flexis genibus supra horæ dimidium Evangelium perlegebat, & pia animi meditatione contemplabatur; quo constat castioris doctrinæ zelum, qui mirifice in ipso enituit, non fervidæ mentis viribus tribuendum, sed sincero cordi de luce evangelica depromenti assignandum.

Sed magnam summis tanti viri virtutibus injuriam facere videremur, si cunctas ex latissimo in quo vagantur campo, in exiguum sane gyrum conaremur includere. Quamobrem satius esse censuimus silentio præterire. Hoc unum vere affirmantes, eum pietatem, & incorruptos mores,

qui-

quibus ab ineuntis adolescentiæ annis excelluisse diximus, ad extremum usque diem excoluisse, & ad eam vitæ rationem, quam & scriptis, & voce gentibus manifestavit, se suosque mores conformasse; ut non tam proinde faciendæ scripsisse constet, quam scribenda fecisse; quos viros beatissimos à veteribus legimus appellatos. Nam vitæ, morumque magistri, si fecus vivant quam docent, si legibus, quas aliis indicunt, continentiæ, virtutumque omnium, ipsi non obtemperant, magna ex parte doctrinæ commendationem videntur evertere. Hanc igitur amplissimum omnium artium bene vivendi disciplinam non solum literis, verum etiam moribus est Concina profecutus.

Quas persequimus virtutes, Christianam perfectionem constituunt, ac hominem quemque informare debent. In iis proinde Concina non solum se exercere studuit, sed eas quoque coluit quæ in viro sacris addicto elucere debent. Quare disciplinæ regularis integerrimus custos fuit, cujus nec apices negligebat; ut nonnullis superstitionis visus sit: si tamen in iis, quibus æternam salutem operamur, nimia cura esse potest. Fratres suos ad amplectendi instituti leges conservandas, custodiendasque jugiter excitabat. Hinc ejus exhortationibus, vel librorum lectione nonnulli ad religionis hominum Conventus convolarunt; alii etiam ut secutiore vitæ institutum amplecterentur, vel ex ipsa Lusitania ad Italorum austeriora Cœnobia se contulerunt. Ipse præibat exemplo. Consuetæ Dominicani Ordinis septem anni mensium jejunia, perpetuamque à carnis abstinentiæ inviolate custodivit, immo postremos ferme viginti dierum suorum anni rigidio jejunio peregit. Vir cibiminimi semel in die tantum villosi esca utebatur, neglectoque omni alio cibo, & potu, modicam tantum aquam sumebat. Durior proinde parcissimæ mensæ disciplina, jugesque lucubrationum vigiliæ adeo vires imminuerant corpusque afflixerant; ut multorum dorsi, dextræque manus paralyti corpeptus fuerit, seroque nimis medice artis levamina, quæ per annum neglexerat, adsciscere tentaverit. Primo Fesulas concessit, ut salubriori illius regionis cœlo frueretur; deinde Lucam Thermalium aquarum beneficium experturus contendit. Qua in urbe nova sese obtulit Concinae occasio, ut invictæ patientiæ daret documentum. Concinae adventa vix evulgato, ejus adversarii, ut eum Lucensibus invitum redderent, *sanctum Libellum*, cujus sapius verba fecimus, luce utique indignum, in diem prodidere, ac in symposio non infime nobilitatis hominum coronæ perlegerunt. Quam æmulo rationem, quæ vel mensæ assidentibus stomaechum moverat, Concina patientissime tulit.

Igitur fere nullo ex Fesulano aere, & Lucensibus aquis levamento percepto, Florentiam se contulit; ubi à nobilissimæ Urbis viris Principibus gratissime exceptus est, qui ut ejus infirmæ valetudini prospicerent, ultro ipsi cuncta exhibuerunt, quæ ad morbi vim auferendam quoquo modo facere videbantur. Quam Florentinorum comitatem in sui commodum transferre noluit Concina, maluitque Venetiæ iter accelerare, ut quod sibi supererat vitæ spatium, inter suos transiret. Et mense Septembris exeunte ann. 1755. reducem eum exceperunt Veneri Patres; sed non multo post vitiofo rheumatis ad pectus affluxu conspexere afflictum. Quo tamen solerti cura, & peritissimi Archiatri studio, & diligentia ita levatus videbatur, ut tardius quam à natura vitam hauserat, morte commutatatum sperarent; sed dies Februarii vicesima insequentis anni, breviorum ipsi atulit lucis usuram; ea namque novus accessus rheumatis aggressus est Concina, qui quom ipsi spiritum elideret, brevi moriturum universi timerunt. Vitæ discrimen impeterritus sensit; & exomologem fecit integerrimo, doctissimoque viro, ut solebat, Fulgenio *Cunillato*, mediaque subsequente nocte Christi corpus ad æternitatem viaticum religiosissime sumpsit, ac primo sole sacro exeuntium Oleo inunctus est. Tum à gravi viro interrogatus, num tot ingenii opera altercandi purigine actus, animoque malevolentia suffuso conscripsisset, Crucifixi complexus imaginem, eamque sanctæ testatus ad solius Catholice Ecclesiæ utilitatem, animarumque Christi Sanguine redemptarum salutem se edidisse pronuntiavit. Sic igitur comparatus enixe postulavit, ut preces pro se dicerentur, quas Ecclesia in agone constituta insequenti præcipit; quibus clara voce, promptoque spiritu respondit. Reliquum vero tempus, quo semper integris sensibus, lucidaque mente à Deo donatus fuerat, à quo gratiam hanc quotidianis orationibus exposcebat, in ferventioribus virtutum actibus eliciendis insumpsit. Diem illam felicem, faustamque sibi appellabat; cito ad Deum rapi expebat: Dirum agonis cruciatum levem nimis fatebatur, majoresque dolores pati exoptabat, ut Christo, & Martyribus conformior inveniretur. Fratres denique circumstantes, ubertimque stentes admonuit, ut consuetum ad Deiparam *Salve Regina* nuncupatum hymnum inciperent; ad cujus finem erectis in celum luminibus, dulci, altaque quiete, placido veluti simillima somno oppressus est X. Kal. Martias, hora XVI. ann. MDCCLVI. anno natus LXVIII. menses IV.